

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

ประชุมโคลงพระนิพนธ์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมขุน เทวกุล ฌายุทธยา

เมื่อปีมะแม พ.ศ. ๒๔๗๔

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ประชุมโคลงพระนิพนธ์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมปิ่น เทวกุล ฌอชญา

เมื่อปีมะแม พ.ศ. ๒๔๗๔

895.9113008
ท 644 ปป

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ทะเลเบ็ญ

เลขห้อง หน่วยขึ้นทาง

เลขหมู่ 895.9113009
71 6442

เลขทะเบียน 4.34 2. 18343

หม่อมปุ่น เทวกุล ฅนยุธยา

พ.ศ. ๒๔๑๐ – ๒๔๗๓

คำนำ

ด้วยหม่อมเจ้าหญิงนราวดีกับหม่อมเจ้าหญิงศรีทศาลัย เทวกุล ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกในงานปลงศพของคุณหม่อมขุน เทวกุล ซึ่งเป็นหม่อมมารดา ให้มาแจ้งความยังราชบัณฑิตยสถานขอให้ช่วยเลือกเรื่องและจัดการพิมพ์หนังสือนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเลือกหนังสือจำพวกอื่นให้พิมพ์ในงานศพ หม่อมขุน เทวกุล ไม่มีเหมาะกว่าหนังสือพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ แต่หนังสือซึ่งทรงพระนิพนธ์ไว้มากด้วยกัน จึงรวบรวมแต่จำพวกโคลงเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ทรงพระนิพนธ์ไว้มากพิมพ์ในสมุดเล่มนี้

กรรมการราชบัณฑิตยสถานอนุโมทนาในกุศลบุญราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งหม่อมเจ้าหญิงนราวดี หม่อมเจ้าหญิงศรีทศาลัย ได้บำเพ็ญเป็นมาคฤฐานธรรม มีความกตัญญูกตเวทีเป็นที่ตั้ง ขออำนาจกุศลนั้นจงสำเร็จธุระสมบัติแก่ผู้มรณะสมควรแก่คติอุปนิสัยนั้น ๆ เทอญ

กจ ๙๖ ๙๗๙๗๗๗

นายกราชบัณฑิตยสถาน

วันที่ ๓๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

สารบัญ

วชิรญาณดุษฎี	หน้า ๑
โคลงดุษฎีใหม่	” ๒
โคลงอุภัยพากย์	” ๑๓
โคลงพิพิธพากย์	” ๑๗
โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์	” ๒๒
โคลงภาพพระราชพงศาวดาร	” ๒๓
โคลงรามเกียรติ์ ตอนกุมภกรรณทศหน้า	” ๒๖
โคลงรามเกียรติ์ ตอนกุมภกรรณด้น	” ๓๔
โคลงประจำภาพในรามเกียรติ์	” ๓๕

ประชุมโคลงพระนิพนธ์
ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

วชิรญาณสุภาสิต
“อุปมตฺตา โหนตุ”

๑	ธรรมใดไปยังด้วย
พระศรีสัชนาธิราช
หลายดงอยู่ในวาค
อุปมตฺตาเป็นทั้ง	อุปมตฺตา ธรรมเฮย
ดีด้วย
วงศ บาทเฮ
ทั้งหมวธรรม ฯ
๒	พระนิพนธ์พระบาทเจ้า
ทรงเมื่อเป็นที่สุด
คำหนึ่งซึ่งทรงยุค
จงอย่ามัวประมาทได้	จอมจตุตถ วิชา
ภพไซ้
หน่วงเนะ นานา
นี้แต่เดี๋ยวนี้นี้ ฯ
๓	อุปมตฺตาธรรมนี้เล่า
ความไม่เมาทวเป็น
ความคิดตริตรองเย็น
ระวังเร่งละผิดทั้ง	เด็งเห็น
หนึ่งตั้ง
เย็นจิตต์
หลุดพ้นความเขลา ฯ
-

โคลงสุภาสิตใหม่

ความรัก

๑	รักถิ่นประเทศบ้าน	เมืองตน เกิดแฮ
	ปราชญ์ยอมว่าเป็นผล	ใหญ่กว้าง
	อริราชพวกใดดล	แดนยำ ยี่เฮย
	คิดรบจวบพิพรา้ง	ร่างไรเป็นจุน ฯ
๒	รักดีประพฤติกวีย	จืด
	รักชาติจงอย่ามี	ประทุษร้าย
	รักศักดิ์สงวนศรี	ยศศักดิ์ ตนแฮ
	รักมิตรอย่าคิดร้าย	แต่ขอความเชิญ ฯ
๓	รักใจรักจิตต์เจ้า	เห็ดอหลาย
	รักรูปราศีกาย	แห่งนอ
	รักดัมผัสในสาย	ดุดัดวาท
	รักนักรักมาของ	อยู่น่าใจเดียว ฯ

ความเกลียดชัง

๔	ชังใครไม่เท่าด้วย	ชังพาด
	เหตุเพราะเดห์เห็ดอประมาณ	มากถน
	ชนหลงได้พคงผดาญ	พดอยนิบ หายแฮ
	บัณฑิตยอมคิดพัน	เดห์เพียงกลัวเพลิง ฯ

ความงาม

- ๕
๑ แผ่นดินงามเพราะด้วย เรือนชาน มากแต่
ไม้เพราะผลไฟค้ำด ดกแท้
สัตว์งามเพราะชนประดาน สัตถาบ
นรชาติงามเลิศแต่ เหตุน้ำใจเดียว ฯ

ความเยอหยิ่ง

- ๖
๑ หยิ่งชนชาติคำซ้ำ เดวทราม
เมยอแก่นจะอวดงาม เลิศด้น
ไวกุมพากกุมตาม ฉันทะก ไพรเฮ
คบบาดหตาพัน ที่อ้างไคปาน ฯ

ความอาลัย

- ๗
๑ อาลัย เหลือสุดปล้ำ ปลดอา ลัยเฮย
ใจห้วง เจ้าดวงตา พัน
ยั้งหน่วง ไซ้จะพา โดพุด
ซ้ำหนัก เหลือจกต เลี้ยงพันอาลัย ฯ

ความฤษยา

- ๘
๑ นกนกร้าดักชน เคืองใจ
ชะชะนางข้างกระไร บิดไต่
อ้ออ้อมิรู้ใน ใจจิตต์ เจ้าเคย
ชีวิว่าแล้วไซ้ ไซ้แกดังหิ้งฉนาง ฯ

๑๗	ฤษยานับเนื่องเข้า	ในเกดศ
	ทำจิตต์เค็ร่าก่อเหตุ	หม่นไหม้
	ชนใดเมื่อตั้งเกด	มีแก่ คนเฮ
	มามละเดี่ยวได้	จักไว้ภัยพาด ฯ

ความพยาบาท

๑๐	กิเลศกรรมกล่าวอ้าง	พยาบาท
	คือประทุษฐานอาฆา	คิดร้าย
	ใครไม่ละห่อนขาด	เวรต่อ เวรเฮ
	ควรหย่อนยอมแพ้ยาย	จึงพ้นเวรพัว ฯ

ความอาย

๑๑	อายคือหิริแท้	ท่านนับ
	คงว่าอริยทรัพย์	หนึ่งแล้ว
	คืออายบาปกรรมกับ	อายจิตต์ ชั่วเฮ
	จนนับว่าแก้ว	ทรัพย์แท้ควรมี ฯ
๑๒	รู้ คิดจักปลดเปลื้อง	โทมนัส
	อาย แต่ความกำหนัด	นับพร้อม
	วาย เค็ร่าไค้กบ้ำบัด	เพราะหมด อยากเฮ
	ทุกข์ ประกอบจน้อม	นึกน้าวหนองใจ

ความกลัวขลาด

๑๓ ๐	อริยทรัพย์คู่ด้วย กลัวแต่ชั่วห่อนหมาย อย่างนั้นท่านบรรยาย ควรปราชญ์จะเอื้อเฟื้อ	ความอาย กอบเกอ ว่าเลิศ เพื่อได้บุญ ๗
๑๔ ๐	รู้ อันใดชอบต้อง ขลาด แต่กลัวภัยการ ขาด ทุกข์ขาดรำคาญ ผิด บ่มอย่าคร้าม	พิจารณา ท่านห้าม เพราะขลาด ควรแะ ถูกแล้วควรทำ ๗

ความกล้าหาญ

๑๕ ๐	กล้าแหวให้กล้าเรื่อง กล้ายิ่งกล้าจริงคง กล้าหญิงอย่าทำทง กล้าเรื่องนจกล้า	การดัง ครามแะ ชอบบ้าง ริ้ว เรียนพอ ชีพม้วยวายชนม์ ๗
๑๖ ๐	นายชนมคุ้มรับ กับพระมาคนหาดาย มั่งดองออกโอษฐ์ขยาย กล้าเช่นนดแท้	ชกถวาย พ่ายแพ้ คำชอบ หฤทัยแะ นี้แต่ชาวสยาม ๗

๑๗ ๐ รั้ว ผิดชอบรอบแล้ว ฟังพินิจ
 กดำ ต่อคนพาดคิด คดเจ้า
 พา สุขแก่ตนคิด ตราบชั่ว อายุเฮ
 ชอบ ย่อมเต็มเต็มเข้า เขตต์คุ้มวงศ์วาน ฯ

ความเกียจคร้าน

๑๘ ๐ ชนใดประกอบพร้อม ยศถา ศักดิ์เฮย
 ทงทรัพย์ สิ้นคนนา นับถ่าน
 อึกนาไรเคหา ถ้วนเรือก
 ฝีมือแต่คร้าน จักสิ้นทรัพย์สูญ ฯ

๑๙ ๐ เกียจ ก้นการท่นใช้ ฉะเพาะตน
 คร้าน กิจแถบคด จิตตเกอ
 การ นั้นจับเลือกถ่น ไล่ส่ง ไปแฮ
 เล้ย เพราะไม่เอื้อเฟื้อ แต่ด้วยตนเอง

ความเพียร

๒๐ ๐ เพียร คิดกิจท่นใช้ แก่ตน
 ดี เมื่อหมั่นทำจน กิจแล้ว
 มี ทุกข์อด้าหั่น ทุกข์เกิด นาพ้อ
 ผด ชอบบได้แคล้ว คดาคัดหนีหาย ฯ

๒๑	เพียร พินิจพิศข้อ	ทางธรรม
๐	ดี ที่ชวนบำ	บัตได้
	มี ชอบใช้เพียงจำ	ทำเด่น ดอกพ้อ
	ผล ดุชะดะเพาะให้	แก่ผู้ประพฤติกิจจริง ๗

ยุติธรรม

๒๒	ยุติธรรมกำหนดด้วย	ดังจิต
๐	ผู้ทศศีลวรต	กอบพร้อม
	ทรงจิตต์ดังบรรทัด	ตรงแนว
	สุจริตรรรมน้อม	เนื่องเข้าใจตน ๗

๒๓	ผู้พิจารณากิจถ้อย	ความใด ไตเฮย
๐	บมิเอียงข้างไหน	ดักถ้อย
	คัตดินเที่ยงตรงไป	ตามกฎ หมายแ่
	จึงจะเด้ริมเต็มด้ร้อย	ว่าผู้ยุติธรรม ๗

ความโหมนัส

๒๔	โหมนัสจัดด้วยเหตุ	ดองสถาน
๐	ของเกล็ดดมาพบพาน	กอบโกต
	หนึ่งพลัดพรากจากการ	ที่รัก ยิ่งแ่
	ดองเหตุนทำให้	น้กน้อยใจตน ๗

๒๕
๐ เดี่ยวใจมักแนะให้
แม่วาชนยังคิด
ชอบแต่จักปลดปล่อย
จึงหลีกจึงพ้น

เดี่ยวจิต
ยังต้น
ปลดปล่อย เดี่ยวๆ
เขตคชนกันดบาย ฯ

๒๖
๐ นรชนมีมากต้น
ไม่เดือกว่าหญิงชาย
มักน้อยจิตคมีวาย
เป็นเหตุที่ไม่รู้

อยู่หลาย
ทว
โคกสร้าง เสร้าเฮย
คู่ขอโลกธรรม ฯ

๒๗
๐ เดี่ยวตาเดี่ยวศ์ต้น
ทั้งอกถูกนินทา
วิบัติทุกข์พเอนมา
โถมแน่นอย่างชน

ดูหา
บันบ
เกิดแก่ คนเฮ
ดับได้ โดยธรรม ฯ

ความโสมนัส

๒๘
๐ โสมนัสเกิดก่อด้วย
ดังรักชกมาจอง
พันเขตต์เพศพรรคของ
ดมประสงค์ดงเค้า

เหตุสอง อย่างฮา
จวบเข้า
คนเกลียด โกลเฮ
ล่อให้ใจดบาย ฯ

๒๙ ๐ ดีใจมักจะพุ่ง
 หยิ่งเย่อหยานใจ
 ควรระวังดับใน
 จึ่งจะสุขทุกถ้ำ

เพื่อนไกล
 เยี่ยงบ้า
 ใจนิ่ง ใจนา
 ทุกหน้าใจคน ๗

๓๐ ๐ บางคนคิดเกิดแล้ว
 แต่คิดหาความดีบาย
 แม้ดีพลั้งดังหมาย
 ฌีบัสพมาดอ้า

คงตาย
 ทุกถ้ำ
 โสมนัส ยิ่งแฮ
 โศกเศร้าเด่นทวิ ๗

๓๑ ๐ ได้ดาบไต่ยศทั้ง
 อีกดั่งสัตว์เร่ร่อน
 บังเกิดสุขประดาน
 โสมนัสจักต้อง

บริวาร
 แซ่พร้อง
 เสริมดั่ง
 จิตต์เพื่อเผดอไผด ๗

ความโง่

๓๒ ๐ คนโง่มีมากแท้
 หนึ่งคิดเทอบาย
 ต่อหน้ากราบกรานกาย
 โง่เช่นนั้นนับเข้า

เห็ดอวดตาย
 คดเจ้า
 หดงหดอก เด่นแฮ
 หนึ่งแท่การโง่ ๗

๓๓
๐ หนึ่งเมื่อยามเค็กลู้
คิดจับตัวนายอัน
ไปดั่งศักรพลัน
ชนเช่นชอบเพียง

ค่อกัน
ชูปเคียง
หาชอบ คนเฮ
เชือดเนื้อเกิดอทา ฯ

๓๔
๐ หนึ่งคนที่ท่านไซ้
มือใหญ่ไปตริตรวง
คิดประบัดบังของ
ควรเขียนไม่น่าชง

การทอง เงินเฮย
ดักชง
ดินทรัพย์ ท่านเฮ
นับร้อยไปดาบ ฯ

๓๕
๐ โกงหนึ่งเห็นแน่แท้
คือพูดทนต์บาด
พูดคำพล่อยคำขาน
โกงชนะคนไซ้

ไม่นาน
ดบถได้
ดบถทุก คำเฮ
โทษนั้นเหลือประมาณ ฯ

ความสัตย์ซื่อ

๓๖
๐ คนซื่อถอยดหมัน
นี้และเป็นคำคัญ
พูดจริงและไปมัน
ดมเหตุทั้งปดาบค้น

สัตย์ธรรม
ยังถน
ผอนกดับ กดาบนา
จึงแท้ว่าตรง ฯ

ห้องสมุดพุทธสมาคม จังหวัดนครราชสีมา

๓๓

๓๗	คำจริงอันกล่าวข้อ	ทั้งหลาย
๑	ปราชญ์ย่อมบรรยาย	อย่างนั้น
	เป็นคำจกไม่ตาย	เพราะพูดจริงแท้
	คำโบราณท่านชี้	อย่างไร้โดยแต่ง ๆ

๓๘	ผู้ใดมิได้คิด	แต่ให้กด
๑	แต่บ่ด้ายด้ายทน	ด้นบดดัง
	ว่าจริงก็จริงจน	วายชีพ
	พบดั่งนั้นจดัง	จิตต์ของด้นมากม ๆ

ความโกรธ

๓๙	สิ่งใดประกอบด้วย	โทได้
๑	จะกอบการใหญ่โต	ห่อนได้
	ดูจ้ายุ่งจิตต์โกร	ชยาก แก่เฮย
	กดับย่งนั้กมให้	เดือดร้อนรำคาญ ๆ

๔๐	ความโกรธเกิดหากให้	เดี้ยคิด
๑	แค้นจิตต์เป็นอาจิน	ชุนของ
	วิตกวิจารณ์ถวิต	แต่ที่ ผิดนา
	หนึ่งเมื่อยามกล่าวพร้อง	ผิดผู้คนปอง ๆ

๔๑	โทได้เป็นเหตุให้	คือชรา
๐	เพราะจิตต์ วิปดาศ	เกิดให้
	วาจาและกายปราค	จากวิรัต ดำมแฮ
	นักปราชญ์ท่านกล่าวไว้	เช่นอ้างอย่างแสดง ฯ

ความหลง

๔๒	ชนหลงหากเหตุด้วย	หมายใจ
๐	คนจะทำอะไร	ถูกถ้วน
	เนกคนแก่หลงไหล	เผดอสติ
	ดีชั่วปนละบัววน	เพราะด้วยมัวเมา ฯ

โคลงอุภัยพากย์

โคลงศัพท์ใหญ่เล็ก

๑	ถึงเวรเกณฑ์ให้แต่ง
เด็กใหญ่วางชุดมุน
สืบหกบทผด้นผดุน
สุดแต่ใครจะชี้	โคลงคุณ ศัพท์เฮย
เช่นนั้น
คิดสง มานา
ชอบน้ำใจตน ฯ
๒	เด็กใหญ่คำคุณ
ตั้งเกตุรูปดิฐฐาน
นอกเห็นแต่เป็นการ
หาที่สุดจะอ้าง	ประมาณ
ล้วนข้าง
เทียบเปรียบ กันแฮ
ออกได้ถามี่ ฯ
๓	โดยใจจะคิดให้
ใหญ่เท่าใดที่สุด
ยิ่งคิดยิ่งสมมุติ
ถึงเด็กที่สุดไซ้	เป็นยุติ ดงญา
บได้
ใหญ่กว่า นั้นแฮ
ไม่สิ้นเหมือนกัน ฯ
๔	คำใหญ่แปลว่าได้
เด็กเล็กก็แปลกตาย
ว่าเป็นล้วนเศษหมาย
คำคู่เปรียบกึ่งก้าม	เด็กหลาย เท่าแฮ
กลับข้าม
ของใหญ่ นั้นแด
คิดคล้ายคดถึงกัน ฯ

- ๑๐ ในสิ่งซึ่ง โลกถ้วน
เช่นยศศักดิ์ความชม
อำนาจชื่อเสียงดม
ชวนชอบข้างใหญ่ตั้ง
จะนิยม
เช็ดทั้ง
บัดสุข ก็ดี
กว่าน้อยอติรา ฯ
- ๑๑ วางโตคือหยิ่งนั้น
มักใหญ่ไม่สูงเกิน
มนุษย์ไม่ดรรเดริญ
ใครคิดประพฤติไซ้
ไม่เจริญ
ศักดิ์ไซ้
ว่าชอบ เดยพ้อ
ไม่เข้านิบหาย ฯ
- ๑๒ มักน้อยสันโดษนี้
ใครประพฤติก็มี
ใจน้อยเล่ากตบั่น
สำหรับเขาจะด้อม
เลิศดี
สุขพร้อม
ทุกข์ยาก นกนอ
ดอดอเจ็บใจ ฯ
- ๑๓ มือโตหรือหน้าใหญ่
สุ่ยสุ่ยไป
ตัวเดียวไม่ถึงใคร
จะว่าเป็นชั่วแท้
ฤาใจ ใหญ่เฮย
นั้นแต่
คนอื่น ฉะฉานา
ก็ตาแดงเห็น ฯ
- ๑๔ อยู่ ในตำแหน่งข้าง
สูง เปรียบผู้ใหญ่ดำ
นอน นั่งคิดกระทำ
คว่ำ เนตรลงหาผู้
มีอำนาจเฮย
เหนยกรู
การกิจ ไตแด
เด็กน้อยด้วยดี ฯ

๑๕	อยู่	สถาน ^๑ ที่ ^๒ น้อย	อำนาจ
๐	คำ	เท่าใดไม่ขาด	คิดได้
	นอน	ตรึก ^๑ นั่ง ^๒ ครอง ^๓ อา ^๔ จ	ทำกิจ ได้ ^๑ เฮ
	หงาย	เพ่ง ^๑ ผู้ ^๒ ใหญ่ ^๓ ไว้	กอบ ^๑ เกิด ^๒ เป็น ^๓ คุณ ๑
๑๖	๒๒	๒๒	๒๒
๐	ผู้น้อย	ผู้ ^๑ ใหญ่ ^๒ นั้น	หมายอา ยุ ^๑ ธา
	อำนาจ	ถ่ายทอด	คิด ^๑ ด้วย ^๒
	แท้จริง	จะ ^๑ พรรณา	ดี ^๑ ชั่ว ^๒ ไฉน ^๓ นอ
	บเลือก	ใหญ่ ^๑ น้อย ^๒ ม้วย	มอด ^๑ ด้น ^๒ เด่ม ^๓ อกัน ๑

โคลงพิพิธพากย์

ความหวังใจ

๑	นามธรรมอันชื่ออ้าง	หวังใจ
	คือว่าความคิดใน	จิตคั่น
	หมายมุ่งแต่ดูไป	ภายน่า เขียวนา
	ล้วนทุกข ไม่คิดค้น	คาดเค้าคเนเห็น ฯ
๒	เป็นความมเชอเชอ	เจอปน
	กับล้วนความฉงายฉงน	อยู่บัง
	หมายภายน่าเอาผล	อันปรารถ นาเฮ
	ผิวเชอเต็มรอบข้าง	เรียกไว้วางใจ ฯ
๓	วิสัยหวังจิตคั่น	จักหนน
	ความอยากให้มากมุด	ไม่ยั้ง
	เพราะนึกว่าอาตุร	จักดับ
	เห็นสบายหายทง	ทุกขพนมดหมอง ฯ
๔	ฤทธิ์ของหวังจิตคั่น	เห็ดอด
	ประกอบให้คนมี	ชีพชน
	ถึงว่าทุกขทุกขทว	ลักเท่า ไรนา
	คงจะทนอดด่อน	อยู่ได้ โดยหวัง ฯ

- ๕ ๐ ยิงยงกว่านอก
คือเมื่อไม่ดำเคญ
หวังใจจักได้เป็น
อุดำห์ทนทุกข์แล้ว
- ๖ ๐ ชายหญิงเด็กใหญ่ล้วน
วัยอ่อนก็กำลัง
เจริญวัยก็ประทั้ง
ผิวขาดหวังใจคุ้ม
- ๗ ๐ หวังใจดีช้วนัน
ทำชอบถึงมีความ
หวังผลเช่นพยายาม
คือว่าหวังชอบแต่
- ๘ ๐ คนแกนประพฤติร้าย
ถึงไม่ลำบากจิตต์
หวังใจว่ามีดีชิด
คือว่าหวังชั่วให้
- ๙ ๐ ปวงโคลงอันกล่าวแต่
ตามโบราณท่านชัก
ไม่เดียมและดองจัก
หวังลาภยศเป็นต้น
- พึงเห็น
อยู่แล้ว
ดูชภาค หน้าฤฯ
เพื่อขอเงาต์บาย ฯ
- ย่อมหวัง ใจเฮย
มากกลุ้ม
ลดหย่อน ดงนา
จิตต์แล้วเต็มที ฯ
- เป็นตาม กรรมแด
ทุกข์แท้
เรียนวิท ยาฤฯ
เยี่ยงนเป็นแผน ฯ
- ทุจริต
นักใช้
เฉกปด เขาฤฯ
โทษร่อนรนทรวง ฯ
- โดยลัก ษณเฮย
เทียบคน
จาระ ไนยนอ
เดเห็นเห็ดอหลาย ฯ

ความกล้า

- ๑ ๐ ลักษณะความซึ่งกล้า คือใจ
 ๒ ห่มั่นต่อสรรพภัย ท้าวดิน
 ๓ ยากจนทุกขทัณฑ์ใน มรณะ กัด
 ๔ ใจไม่กลัวไม่คืน ไม่สั่นหวั่น ๑
- ๑ ๐ มีจิตศรัทธาเพื่อ สัมมหาย
 ๒ ดีชอบแล้วถึงตาย ไม่คร้าม
 ๓ กลัวเพียงแต่ความชรา หน้ามนุษย์ นินนา
 ๔ มละประโยชน์ตนตาม เผลอทั้งเป็นผล ๑
- ๑ ๐ คนกล้ามิใช่ผู้ ไม่กลัว เหยนา
 ๒ คนไม่เกรงกลัวมัว มิดดา
 ๓ ไม่คิดผิดชอบกลัว ลงคดะ กันแฮ
 ๔ หาญหักคิณจักปด้า ปลุกให้เสร็จประดงค์ ๑
- ๑ ๐ คงเห็นความกล้าว่า เป็นกลาง
 ๒ ในระหว่างธรรมดีชวาง ขัดสู้
 ๓ ไม่กลัวหนึ่งขลาดนาง กลัวหนึ่ง เกินนา
 ๔ หนึ่งไม่หาญหนึ่งผู้ อาจห้าวเกินหาญ ๑
- ๑ ๐ สถานที่ให้เกิดกล้า นับเป็น สองแฮ
 ๒ โดยรูปโดยธรรมเห็น เหตุไซ้
 ๓ รูปกายดำด้นเห็น เอิบอาบ แรงแฮ
 ๔ มักจะชวนกล้าได้ กว่าผู้ทรพด ๑

- ๖ ๐ ชนม์^๒สุจริต^๒ดำ
มลาย^๒หวั่น^๒หวาด^๒เดี่ย^๒วคิด
ความ^๒รู้จัก^๒ชอบ^๒ผิด
นำ^๒แนะ^๒ให้^๒ก^๒ดำ^๒รำ
- ๗ ๐ เยีย^๒ไฉน^๒จะ^๒ทราบ^๒แท้
บาง^๒คาบ^๒คน^๒เขดา^๒เพศ
ประ^๒มา^๒ท^๒กิจ^๒ฤ^๒ทธิ^๒เดช
อ้อ, ^๒เหตุ^๒น^๒ของ^๒ผู้^๒
- ๘ ๐ ค^๒ว^๒ก^๒ดำ^๒จ^๒ริง^๒น^๒น^๒ยอม^๒
บ^๒ห^๒อน^๒เกรง^๒อัน^๒ตราย^๒
ร^๒ู^๒กา^๒ด^๒ก^๒ิจ^๒ที่^๒ห^๒มา^๒ย
ด^๒ำ^๒เร^๒็จ^๒ป^๒ระ^๒โย^๒ชน^๒เก^๒อ
- ๙ ๐ ความ^๒กล^๒ำ^๒จ^๒ุน^๒โด^๒ก^๒ให้^๒
ความ^๒ไม่^๒กล^๒ำ^๒ว^๒เกิด^๒ทุก^๒ข^๒
ความ^๒ช^๒ลา^๒ด^๒อา^๒จ^๒ก^๒อ^๒ย^๒ค^๒
คุณ^๒โท^๒ษ^๒ธ^๒รร^๒ม^๒เห^๒ด^๒ำ^๒น
- ๑๐ ๐ บาง^๒พ^๒ว^๒ก^๒เห^๒็น^๒ร^๒อ^๒ง^๒เร^๒ีย^๒ก
เก^๒ะ^๒ก^๒ะ^๒ว^๒า^๒ก^๒ด^๒ำ^๒ม^๒ือ
ป^๒า^๒ก^๒ร^๒าย^๒ก^๒ระ^๒ห^๒ือ^๒ร^๒ือ
ห^๒ญ^๒ิง^๒ช^๒ว^๒ฆ^๒ำ^๒ผ^๒ว^๒ไ^๒ด
- ใน^๒จิต^๒ต์
ช^๒ัก^๒ก^๒ด^๒ำ
ค^๒ิ^๒ช^๒ว^๒
ร^๒บ^๒ด^๒ู่^๒ด^๒ัง^๒เด^๒ีย ๑
ม^๒ู^๒ด^๒เห^๒ตุ^๒ ก^๒ด^๒ำ^๒ฤ^๒า
ม^๒ิ^๒ร^๒ู^๒
ค^๒ด^๒ง^๒ ก^๒ด^๒ำ^๒เฮ^๒ย
เร^๒ีย^๒ก^๒ว^๒ไ^๒ว^๒ไม่^๒กล^๒ำ^๒ว ๑
ก^๒ด^๒ำ^๒ว^๒อ^๒าย
ด^๒ัก^๒เค^๒อ
ค^๒ว^๒ร^๒จะ^๒ ท^๒ำ^๒น^๒า
แ^๒ก^๒ผู้^๒ท^๒ร^๒ง^๒ค^๒ุณ ๑
เบ^๒็น^๒ด^๒ุ^๒ช
ก^๒ว^๒า^๒ก^๒
เช^๒ญ^๒ช^๒ุ่น
แน^๒เท^๒ พ^๒ง^๒เบ^๒็น ๑
ผ^๒ิด^๒ค^๒ือ
แ^๒ผ^๒ก^๒ไ^๒ช^๒
เร^๒ีย^๒ก^๒ป^๒าก^๒ ก^๒ด^๒ำ^๒ฤ^๒า
เร^๒ีย^๒ก^๒ก^๒ด^๒ำ^๒ด^๒ศ^๒ร^๒ี ๑

๑๑ มีอีกทางต่างด้วย
 เฉก, ฤทธิเมื่อเข้มแข็ง
 รักเกลียดเมื่อเต็มแรง
 กัดจิกจนเฉียวจ้า

๑๒ ไช้ความตามคิดค้น
 ผู้แต่งก้นกือ
 ที่จริงจะยังเขลา
 ผู้อ่านวานช่วยแก้

ความเปล่ง แปลกฮา

ฤทธิกล้า
 รักเกลียด กัดแฮ
 กัดนั้นกัดไป ฯ

คนเคา คบึงเฮย

ถูกแท
 อัยอีก บ้างเน
 ก่อให้บริบูรณ์ ฯ

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์

๒๐ โหราศาสตร์

๑	รอบรู้ โลกอื่นทั้ง	เดือนวัน ปี่เขย
	คติสุริยดาวจันทร์	ดอกฟ้า
	ดีร้ายหอนทวยยัน	ยังบุท คดนา
	ทวยแต่เห็นทอหัด	นี้แท้คือโหร ฯ
๒	โหรกดานุวาทด้อย	พระนาม ท่านนอ
	ดมศิษย์พระจอมดยาม	มกุฎเกล้า
	ท่านรู่ท่านเรียนตาม	ทันแต่ เดียวเฮ
	เหลอออยดบครเคา	แห่งหัดแห่งดยาม ฯ

โคลงภาพพระราชพงศาวดาร

รูปที่ ๑๓ แผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

ภาพช้างพลายศรีมงคลพลายมงคลทวีปอาวดาด

๑ ปางมอญมอญม่านกุ่ม	รุมตี
กรงทวาราวดี	รบเร้า
ทัพไทยขับไล่	ไชยณ ด้นามเฮย
จำด่าทัพกลับเข้า	มันไว้ในนคร ฯ
๑ พดมอญอ่อนด้นดะ	เบี่ยงอา หารฮา
ถอยจากศรีอยุธยา	ยาตรเต้า
ทางเหนือเพื่อจกหา	โกชนักกษ
ราเมศวรมหินทรเจ้า	จุจ้วงโจมตี ฯ
๑ เดียดศึกจับได้	ทงสอง องค์เอย
บันดแดงปรองดอง	เปดียนช้าง
มงคลทวีปของ	จอมจักร พรรดิพ้อ
อีกหนึ่งพลายศรีอ้าง	ชื่อท้ายมงคล ฯ
๑ บัดดลสองช้างแปลก	เลี้ยงหมอ ความญเอย
อาวดาดฤาหวั่นขอ	เช่นดู
เห็ดอมมอดแดงรอ	ราดง คั่นแฮ
ดูแต่ช้างยังรู้	รักดาวเด่นคน ฯ

รูปที่ ๕๘ แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ
ภาพชลอพระนอนวัดป่าโมกข์

๑ พระนอนป่าโมกข์ ^๕	วิหาร
สถิตแท่นที่ธาร	ที่ ^๑ คุ้ง
ชลได้ ^๑ หาดากไหลดพาน	เขาระค ^๑ ดิ่ง
น้ำ ^๕ ท่าทาง ^๕ รุง	เดาะ ^๕ ลา ^๕ ทลาย ^๕ พัง ๑
๑ ครอง ^๕ น ^๕ จ ^๕ งเกิด ^๕ ขอ	กั ^๕ งชา
มี ^๕ พระ ^๕ หล ^๕ อ ^๕ ก ^๕ พา	เค ^๕ ด ^๕ เอน ^๕ ไ ^๕ ด ^๕
เป็น ^๕ แผ่น ^๕ ก ^๕ ่อ ^๕ แน ^๕ น ^๕ หนา	หน ^๕ ก ^๕ น ^๕ ก
ฤ ^๕ จะ ^๕ เ ^๕ อ ^๕ น ^๕ ชล ^๕ อ ^๕ ให้	ห ^๕ ่าง ^๕ ร ^๕ าว ^๕ ค ^๕ ด ^๕ ดี ๑
๑ มี ^๕ พระ ^๕ ย ^๕ าร ^๕ า ^๕ ช ^๕ ด ^๕ ร ^๕ อย	ด ^๕ ง ^๕ คร ^๕ าม
ช ^๕ ่าง ^๕ ชา ^๕ ติ ^๕ ณ ^๕ ด ^๕ า ^๕ ค ^๕ ว ^๕ าม	ค ^๕ ิด ^๕ ช ^๕ ง
อา ^๕ ล ^๕ า ^๕ พ ^๕ ยา ^๕ ย ^๕ าม	ก ^๕ อบ ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ จ
การ ^๕ ชล ^๕ อ ^๕ ด ^๕ าก ^๕ ท ^๕ ง	พ ^๕ ระ ^๕ พ ^๕ ัน ^๕ ชล ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ ย ๑
๑ อ ^๕ ะ ^๕ โร ^๕ ย ^๕ าก ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ บ ^๕ าก ^๕ ด ^๕ ัน	เห ^๕ ล ^๕ ือ ^๕ เช ^๕ ญ
แ ^๕ ว ^๕ ง ^๕ แ ^๕ ะ ^๕ บ ^๕ ัญ ^๕ ญ ^๕ า ^๕ เป็น	ที่ ^๑ เก ^๑
พ ^๕ ระ ^๕ น ^๕ ห ^๕ าก ^๕ ให้ ^๕ เห็น	วิ ^๕ ชา ^๕ ช ^๕ ่าง ^๕ ไ ^๕ ทย ^๕ นา
ไ ^๕ น ^๕ จะ ^๕ ทำ ^๕ ไ ^๕ ด้ ^๕	ภ ^๕ า ^๕ พ ^๕ น ^๕ พ ^๕ ิง ^๕ ย ^๕ ด ๑

รูปที่ ๓๓ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ภาพปราบดาภิเษก

๑ สรรเสริญเลี้ยงดั้นด้าว	ม่านแดง ภาฮะย
ไทยที่ขลาดแต่เพรง	กตักกล้า
ตานใจดูไชยเขวง	ทุกทิศ
เพราะพระพุทธยอดฟ้า	พระพันใจไทย ๗
๑ ปราบปรามไปทั่วหัวดำ	แห่ดั่งด้าม
ปราบคี่กนอกในขาม	เข็ดด
ปราบดาภิเษกตาม	แบบบุ ราชนแฮ
โดยลักษณะรูปนี้	แนะให้ฟังเห็น ๗
๑ เป็นเวลาดัดจัน	ภักธิรัฐ
พระราชครูโรหิต	ไผ่เฝ้า
อัญเชอญพระเสวยอิศร	ดมบัต
ปรุงดำด้นราชฎ์เย็นเกล้า	ออกอ้างดมญา ๗
๑ บรมราชาธิราชเจ้า	ดยามินทร์
ปรโมราชินทร์	บันด้า
ดามัญนิกรยิน	ยดเรียก พระเฮย
ว่าพระพุทธยอดฟ้า	โลกดวันชวนชม ๗

โคลงรามเกียรติ์
ตอนกุมภภรณ์ทศน้ำ

๑ ตรี ^๑ ป ^๑ ด ^๑ าง ^๑ เ ^๑ ด ^๑ จ ^๑ เ ^๑ า	ที่ ^๑ ด ^๑ ร ^๑ ง ด ^๑ น ^๑ า ^๑ น ^๑ เ ^๑ ย
เ ^๑ ด ^๑ ร ^๑ ี ^๑ จ ^๑ ด ^๑ อ ^๑ ค ^๑ ร ^๑ เ ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ด ^๑ ง	ก ^๑ ฏ ^๑ พ ^๑ เ ^๑ ร ^๑ ว
ก ^๑ ร ^๑ จ ^๑ บ ^๑ ก ^๑ ร ^๑ บ ^๑ อ ^๑ ง ^๑	อ ^๑ า ^๑ จ ^๑ ห ^๑ ะ ะ ^๑ ห ^๑ ี ^๑ จ ^๑ เ ^๑ ย
ถึง ^๑ ผ ^๑ ง ^๑ ค ^๑ ง ^๑ ค ^๑ า ^๑ เ ^๑ ด ^๑ ว	เพ ^๑ ง ^๑ พ ^๑ น ^๑ ภ ^๑ ม ^๑ ด ^๑ ถ ^๑ า ^๑ น ๑
๑ เ ^๑ เ ^๑ น ^๑ ค ^๑ น ^๑ ก ^๑ ร ^๑ า ^๑ ง ^๑ ห ^๑ เ ^๑ ย ^๑ ด ^๑ ำ	พ ^๑ ฤ ^๑ ก ^๑ ษ ^๑ า
ไ ^๑ บ ^๑ ก ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ บ ^๑ ัง ^๑ ด ^๑ ุ ^๑ ร ^๑ ิ ^๑ ยา	ร ^๑ ม ^๑ ช ^๑ อ
มี ^๑ เ ^๑ ท ^๑ เ ^๑ น ^๑ เ ^๑ น ^๑ เ ^๑ ด ^๑ า	เ ^๑ เ ^๑ ย ^๑ น ^๑ ด ^๑ อ ^๑ า ^๑ ด
ช ^๑ น ^๑ น ^๑ ง ^๑ ห ^๑ ด ^๑ บ ^๑ เ ^๑ น ^๑ ด ^๑ ร ^๑ ว ^๑	ร ^๑ ำ ^๑ อ ^๑ ำ ^๑ ง ^๑ อ ^๑ ำ ^๑ น ^๑ ม ^๑ น ^๑ ต ^๑ ๑
๑ บ ^๑ ด ^๑ เ ^๑ เ ^๑ ย ^๑ ว ^๑ ก ^๑ า ^๑ ย ^๑ เ ^๑ บ ^๑ เ ^๑ ม ^๑ เ ^๑ น	เ ^๑ ด ^๑ ม ^๑ อ ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ค ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ห ^๑ ม ^๑ เ ^๑ ย
อ ^๑ ด ^๑ ุ ^๑ ร ^๑ ย ^๑ ำ ^๑ ง ^๑ เ ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ด ^๑ ง	ด ^๑ ุ ^๑ น ^๑ ำ
ท ^๑ อ ^๑ ด ^๑ ก ^๑ า ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ใน ^๑ ค ^๑ ง	ค ^๑ า ^๑ ด ^๑ ำ ^๑ ช ^๑ ย ^๑ า ^๑ ย ^๑ เ ^๑ ย
จ ^๑ ม ^๑ ด ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ จ ^๑ ด ^๑ ิ ^๑ น ^๑ ด ^๑ ำ	เ ^๑ ท ^๑ เ ^๑ ห ^๑ ี ^๑ พ ^๑ น ^๑ บ ^๑ น ^๑ เ ^๑ น ^๑ ๑
๑ น ^๑ ำ ^๑ ท ^๑ น ^๑ ว ^๑ น ^๑ พ ^๑ ด ^๑ ุ ^๑ ง ^๑ เ ^๑ อ	ท ^๑ ว ^๑ น ^๑ ไ ^๑ ป ^๑ ม ^๑ า ^๑ เ ^๑ ย
น ^๑ น ^๑ พ ^๑ ด ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ ด ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ ช ^๑ ำ ^๑ ไ ^๑ พ ^๑ ร	บ ^๑ ั ^๑ ว ^๑ น ^๑ ค ^๑ ร ^๑ น
ด ^๑ ว ^๑ ย ^๑ ฤ ^๑ ท ^๑ ช ^๑ พิ ^๑ ช ^๑ ไ ^๑ กร	เ ^๑ ก ^๑ ร ^๑ ง ^๑ เ ^๑ ด ^๑ ช ^๑ ร ^๑ า ^๑ พ ^๑ น ^๑ า
ช ^๑ ด ^๑ น ^๑ ำ ^๑ พ ^๑ ด ^๑ บ ^๑ พ ^๑ ด ^๑ า ^๑ ค ^๑ น	ช ^๑ อ ^๑ ด ^๑ เ ^๑ ห ^๑ ง ^๑ เ ^๑ เ ^๑ น ^๑ ท ^๑ ร ^๑ า ^๑ ย ๑

๑ แฉ่งทองส่องภาค^๕พื้น

ปวงเหล่าวานรพล

พริ้ง^๖พรุด^๗ผิง^๘ชล

เอะอะอะ^๙ผิด^{๑๐}เค้า

๑ ทัง^{๑๑}มอง^{๑๒}ปอง^{๑๓}เทียว^{๑๔}คัน

ตลอด^{๑๕}แห่ง^{๑๖}แห่ง^{๑๗}ธารา

ดุด^{๑๘}คึด^{๑๙}ดุด^{๒๐}ปัญญา

อุด^{๒๑}ดุด^{๒๒}ดุด^{๒๓}รับ^{๒๔}แจ้ง

๑ ดุ^{๒๕}เรียน^{๒๖}เอาร^{๒๗}ด^{๒๘}แจ้ง

เด^{๒๙}ให้^{๓๐}ประ^{๓๑}หลาด^{๓๒}อ^{๓๓}ป^{๓๔}ด^{๓๕}ก^{๓๖}ษ^{๓๗}ณ^{๓๘}

พา^{๓๙}ห^{๔๐}ด^{๔๑}พระ^{๔๒}ห^{๔๓}ริ^{๔๔}ก^{๔๕}ษ^{๔๖}

ทุด^{๔๗}เห^{๔๘}ตุ^{๔๙}อ^{๕๐}ท^{๕๑}ก^{๕๒}แห่ง^{๕๓}

๑ อ^{๕๔}ว^{๕๕}ต^{๕๖}าร^{๕๗}ต^{๕๘}ระ^{๕๙}หน^{๖๐}ก^{๖๑}เ^{๖๒}น^{๖๓}อ

เอ^{๖๔}อ^{๖๕}พ^{๖๖}ิ^{๖๗}ภ^{๖๘}ก^{๖๙}ไ^{๗๐}น^{๗๑}เ^{๗๒}น^{๗๓}

ก^{๗๔}ุม^{๗๕}ภ^{๗๖}ก^{๗๗}ร^{๗๘}ร^{๗๙}ณ^{๘๐}เ^{๘๑}ม^{๘๒}เ^{๘๓}ย^{๘๔}า^{๘๕}ม^{๘๖}เ^{๘๗}ย^{๘๘}เ^{๘๙}น

ไ^{๘๙}ย^{๙๐}บ^{๙๑}ย^{๙๒}ก^{๙๓}ย^{๙๔}ท^{๙๕}ร^{๙๖}ก^{๙๗}

๑ ย^{๙๘}ิน^{๙๙}ด^{๑๐๐}าร^{๑๐๑}พ^{๑๐๒}ิ^{๑๐๓}ภ^{๑๐๔}ก^{๑๐๕}น^{๑๐๖}อ^{๑๐๗}ม

อ^{๑๐๘}ป^{๑๐๙}ร^{๑๑๐}า^{๑๑๑}ช^{๑๑๒}ต^{๑๑๓}ง^{๑๑๔}พ^{๑๑๕}ิ^{๑๑๖}ธ^{๑๑๗}

ช^{๑๑๘}ุ^{๑๑๙}น^{๑๒๐}ย^{๑๒๑}ก^{๑๒๒}ษ^{๑๒๓}เ^{๑๒๔}ม^{๑๒๕}เ^{๑๒๖}อ^{๑๒๗}อ^{๑๒๘}ก^{๑๒๙}ค^{๑๓๐}

เ^{๑๓๑}ม^{๑๓๒}เ^{๑๓๓}น^{๑๓๔}ค^{๑๓๕}ร^{๑๓๖}บ^{๑๓๗}เ^{๑๓๘}จ^{๑๓๙}เ^{๑๔๐}ด^{๑๔๑}ว^{๑๔๒}น^{๑๔๓}ด^{๑๔๔}า

พ^{๑๔๕}โย^{๑๔๖}ม^{๑๔๗}ห^{๑๔๘}น

ค^{๑๔๙}ัน^{๑๕๐}เ^{๑๕๑}้า

ช^{๑๕๒}ำ^{๑๕๓}ระ^{๑๕๔} ก^{๑๕๕}า^{๑๕๖}ย^{๑๕๗}น^{๑๕๘}อ

น^{๑๕๙}ำ^{๑๖๐}น^{๑๖๑}ำ^{๑๖๒}เ^{๑๖๓}ค^{๑๖๔}ด^{๑๖๕}น^{๑๖๖}ค^{๑๖๗}ด^{๑๖๘}อ^{๑๖๙}ง ๑

ไ^{๑๗๐}ห^{๑๗๑}า^{๑๗๒} เ^{๑๗๓}ห^{๑๗๔}ตุ^{๑๗๕}เ^{๑๗๖}ย

เ^{๑๗๗}เ^{๑๗๘}อ^{๑๗๙}ด^{๑๘๐}เ^{๑๘๑}ห^{๑๘๒}เ^{๑๘๓}ง

จ^{๑๘๔}ะ^{๑๘๕}ห^{๑๘๖}ย^{๑๘๗}ัง^{๑๘๘} ร^{๑๘๙}ู^{๑๙๐}เ^{๑๙๑}เ^{๑๙๒}

ค^{๑๙๓}่อ^{๑๙๔}ท^{๑๙๕}า^{๑๙๖}ว^{๑๙๗}า^{๑๙๘}ย^{๑๙๙}า^{๒๐๐}ย^{๒๐๑}พ^{๒๐๒}ด ๑

จ^{๒๐๓}ึง^{๒๐๔}ป^{๒๐๕}ระ^{๒๐๖}จ^{๒๐๗}ัก^{๒๐๘}ษ^{๒๐๙}

ห^{๒๑๐}ด^{๒๑๑}าก^{๒๑๒}เ^{๒๑๓}ด^{๒๑๔}ง

ด^{๒๑๕}ุ^{๒๑๖}ด^{๒๑๗}ับ^{๒๑๘} พ^{๒๑๙}ด^{๒๒๐}า^{๒๒๑}เ^{๒๒๒}เ^{๒๒๓}

เ^{๒๒๔}เ^{๒๒๕}อ^{๒๒๖}ด^{๒๒๗}เ^{๒๒๘}เ^{๒๒๙}ย^{๒๓๐}น^{๒๓๑}ด^{๒๓๒}ำ^{๒๓๓}ด^{๒๓๔}ห^{๒๓๕}า^{๒๓๖}น ๑

ค^{๒๓๗}ว^{๒๓๘}า^{๒๓๙}ม^{๒๔๐}เ^{๒๔๑}เ^{๒๔๒}ญ

ด^{๒๔๔}ง^{๒๔๕}น

ว^{๒๔๖}า^{๒๔๗}น^{๒๔๘}ช^{๒๔๙}น^{๒๕๐}ะ^{๒๕๑} ด^{๒๕๒}ัก^{๒๕๓}ษ^{๒๕๔}ณ^{๒๕๕}เ^{๒๕๖}น^{๒๕๗}อ

ก^{๒๕๘}ด^{๒๕๙}ับ^{๒๖๐}เ^{๒๖๑}ก^{๒๖๒}ด^{๒๖๓}ย^{๒๖๔}ง^{๒๖๕}ช^{๒๖๖}ด^{๒๖๗}ด^{๒๖๘}ิ^{๒๖๙}น^{๒๗๐}ร^{๒๗๑}ู^{๒๗๒} ๑

อ^{๒๗๓}ัญ^{๒๗๔}ช^{๒๗๕}ด^{๒๗๖}ี^{๒๗๗} ทุด^{๒๗๘}เ^{๒๗๙}ย

ท^{๒๘๐}ด^{๒๘๑}น^{๒๘๒}ำ

ค^{๒๘๓}่อ^{๒๘๔}เ^{๒๘๕}ห^{๒๘๖}ตุ^{๒๘๗} น^{๒๘๘}ำ

เ^{๒๘๙}เ^{๒๙๐}ก^{๒๙๑}เ^{๒๙๒}ห^{๒๙๓}ตุ^{๒๙๔} น^{๒๙๕}ำ

เ^{๒๙๘}เ^{๒๙๙}ก^{๓๐๐}เ^{๓๐๑}ห^{๓๐๒}ตุ^{๓๐๓} น^{๓๐๔}ำ

๑ โองการท่านข้าตรัส

ไฉนคิดจักติดตาม

พระยายักษ์พยายาม

ใครจักทานเทียบแท้

๑ บรรหารแห่งเหตุนี้

ทูลว่าพิชิตพระยา

จักตั้งอยู่ที่ศา

ใครฤอาจรรู้ได้

๑ อันเป็นที่รวมรู้

ให้หฤมานไป

กตแปลงเพศปลอมใน

ถามไถ่ได้ความร้อน

๑ จักรับรณาคได้

ถวิลชอบเชิงคิดจับ

โองการตรัสบังคับ

พายุบุตรรับสั่งวาง

๑ กตบกลายเป็นเหยี่ยวหัว

ปีกร่าร้อนคะคัก

ยดวังยักษ์ดมนึก

ดงนิมิตกายต้อง

ชักถาม

ต่อแก้

อยู่แห่ง ไฉน

เท่าด้วยกุมภกรรณ ๗

โหรา ดุริย

ยักษ์ไซ

ภาคแห่ง ไฉน

ดุจหานารี ๗

หฤไทย

คิดซ้อน

หมัดค ตรีน

เร่งดังพิชิต ๗

ทรงสดับ

เดชะดัง

ตามปลูก ษาน

รูปดงเดิมกาย ๗

หาญอีก

กักกอง

พบพวก พุทธิ

อย่างเพียงยกขึ้น ๗

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

๒๙

๑ นารีนฤมิตแต่ร้าง
ไถ่ไถ่ถามความพงา
อันองค์พระมหา
ไผ่ยกประยुทธต้อง

๑ กำเนิดในคอบถ้อย
ไซ้กิจเจ้าจะวจี
ท้าวแต่ดีจกิจพิช
กำหนดเจ็ดวันครัน

๑ ส้มหวังครันแน่
ทัพนุชยุดอับปาง
เกรงแต่พิเภกขวาง
จะบอกอุบายแก้

๑ ใจเจ้าคิดตั่นนั้
ใครบรู้แห่งพระยา
ยกเดี่ยวแต่คั้รมา
ดึ้นาฏเก็บดอกไม

๑ วายุมุตรนฤมิตได้
หักเดี่ยวออกจากองค์
พอเห็นห่างเห็นบง
กตายนกเป็นเหยี่ยวหวัดน

มารยา

เพื่อนพ้อง

อุปราช

หักกลไปไหน ฯ

นางนี้ รุมิตเฮย

เช่นนั้น

การทศ นานา

ครบแถวคนวัง ฯ

ค่านาง แปรดงเฮย

แม่นแท้

คอดวง รุ้แฮ

กตัมมด่างกตเวา ฯ

คอบพงา ในเฮย

ยักษ์ได้

ดักับ

ส่งท้าวทุกเวตา ฯ

เดศอนงค์

นางนั้

บั้งเนตร นางนา

บักดเคอด่วน ฯ

๑ ดับนวดวรรณุช^๒ห้า

เคิ^๒รเคิ^๒คบุษมา^๒ดี

นิก^๒เน^๒น^๒ด้าว^๒ดี

หา^๒ช^๒อง^๒ม^๒อง^๒เชิง^๒ชน^๒

๑ โผ^๒ไป^๒จับ^๒แอบ^๒ซ^๒ึง

นาง^๒ห^๒น^๒ึง^๒เด^๒อก^๒บุษ^๒บ^๒า

พิ^๒ศ^๒เด^๒ิง^๒เพ^๒ง^๒กาย^๒า

ถา^๒โถ^๒ม^๒โณ^๒บ^๒นาง^๒ช^๒ย^๒

๑ เป^๒ด^๒ียน^๒ค^๒น^๒ก^๒ด^๒ช^๒อน^๒ช^๒อน^๒

เป^๒็น^๒น^๒ุช^๒นาง^๒น^๒น^๒เ^๒า^๒ง

ห^๒ด^๒ก^๒ด^๒ค^๒ด^๒ค^๒ด^๒ะ^๒ด^๒ง

พ^๒บ^๒ด^๒ี^๒นาง^๒ม^๒ิ^๒ไ^๒ด้

๑ กรา^๒ย^๒ก^๒ร^๒เก^๒บ^๒เด^๒อ^๒ก^๒ด^๒ั่ว

เค^๒ิ^๒ร^๒อ^๒อ^๒ก^๒จ^๒า^๒ก^๒อุ^๒ท^๒ย^๒า^๒น

ถ^๒ิง^๒ท^๒เ^๒น^๒ท^๒บ^๒ผ^๒ง^๒ธ^๒า^๒ร

ต^๒ง^๒เค^๒ร^๒อ^๒ง^๒บ^๒ุช^๒า^๒ด^๒ั่ว

๑ ช^๒ุ^๒น^๒ก^๒ร^๒บ^๒ี^๒น^๒ก^๒ม^๒ิ^๒ต^๒ไ^๒ด้

ช^๒ด^๒ห^๒ด^๒ง^๒ค^๒ง^๒ว^๒น^๒เป^๒็น

ถ^๒า^๒ไ^๒ห^๒ด^๒ด^๒า^๒ด^๒าย^๒เ^๒็น

ร^๒ู^๒ว^๒า^๒ช^๒ุ^๒น^๒ย^๒ก^๒ษ^๒ค^๒น

น^๒า^๒ร^๒

เด^๒อ^๒ก^๒พ^๒น

ด^๒น^๒ิ^๒ท^๒ด^๒ง^๒ ผ^๒ก^๒า^๒น^๒อ

ช^๒อ^๒บ^๒ท^๒า^๒ท^๒า^๒ง^๒ไ^๒ด^๒ ๑

ไ^๒ท^๒ร^๒ด^๒า^๒ ช^๒า^๒เ^๒ย^๒

ด^๒า^๒ด

จ^๒ำ^๒จ^๒บ^๒ ด^๒ั^๒น^๒เ^๒เ^๒

ด^๒ี^๒ก^๒ม^๒ว^๒ย^๒ม^๒ร^๒ณ^๒์^๒ช^๒น^๒ม^๒ ๑

ก^๒า^๒ย^๒เป^๒ด^๒ง

เม^๒ก^๒ไ^๒ม^๒

ห^๒า^๒เพ^๒อ^๒น

ด^๒ว^๒ง^๒ร^๒ู^๒ว^๒า^๒น^๒ร ๑

จ^๒ัด^๒พ^๒า^๒น ร^๒อ^๒ง^๒เ^๒ย^๒

ค^๒ด^๒า^๒ค^๒ค^๒ด^๒ั่ว

ร^๒่ม^๒ก^๒ว^๒าง ไ^๒ห^๒เ^๒ย^๒น^๒า

น^๒บ^๒น^๒ว^๒อ^๒ญ^๒ช^๒ดี ๑

ด^๒เ^๒ด^๒เ^๒็น

ก^๒ท^๒ะ^๒ท^๒น

เบ^๒อ^๒ง^๒บ^๒ร^๒พ ท^๒ิ^๒ศ^๒เ^๒เ^๒

อ^๒ย^๒ไ^๒ด^๒ั^๒ด^๒า^๒ด^๒ห^๒า^๒น ๑

๑ หนุมานนฤมิตด้วย
กตายนกดับเป็นดุกพา
โตตระหง่านผ่านภูผา
ปลุกฤทธคิณจกได้

๑ กรกุมตร์เพ็ชรกดา
เงืองาทำฤทธิรุทร
ลีลางวิ้งอุตุตุ
ขุนกระบี่เร็วเท่า

๑ พบองค์อุปราชเจ้า
อ่านเวทนอนขวางขดา
ทำเป็นเช่นทนนบวา
กระบี่โกธรโตดโจนโกล

๑ ปางองค์อสูเรศได้
ขุนกระบี่แหวกชล
ฉุนโกรธโตดประจัญ
ฉวยคทาอุรปดา

๑ ถ้อยที่ถ้อยตอบโต้
ถึงหลบยักษ์รเวง
พันลวนบนบวนเปล่ง
ถึงถูกตียกษตอง

เดชา
ยุไท
ผกเพิก พังเฮ
รบร้าวาญดมร ฯ

วราวุธ
เร่งเร้า
ดานหุดบ หินนา
แหวกน้ำดำดง ฯ

ดงกา
แห่ดงไว
รี้คัง อยู่เฮ
ถีบซ้ำทำทง ฯ

ยินยด
อีกห้า
จับต่อ กรเฮ
ปลุกเข้าตามตี ฯ

ตีแทง
บัดบอง
ชลถัน
ฟาดด้วยคมตรี ฯ

๑ อสุรผู้ดุฤทธิรา
ถวิลว่าหากจะชน
ผิวว่าพ่ายอายครัน
ศรีได้ร้จระเห็จเหาะเดยว

๑ วานรเดรัจฉังต่าง
เหาะกดับนับไวด
ทูลความพระทรงศรี
ทรงทราบดำเร็จเจ้า

๑ พระศรีภูวนาถพร้อง
นถาคคิตทำกิจกอบ
เรื่องฤทธิเรียวรรณรอบ
ชมเดรัจฉังเดรัจฉัง

๑ กุมภกรรณบรรดุด้าว
รูดรับชนโรงคต
ทศเคียรเบดกจิตต์ทัน
ยังบ่อเดรัจฉังพิชเจ้า

๑ จำใจจำแจ้งเรื่อง
ที่มิได้พยายาม
กึ่งเดรัจฉังหนุมนตาม
เจ็บจิตต์คิดชอกช้ำ

โรมรัน ถึงเฮย
ขับเขี้ยว
ภาทว โดกนอ
เมฆดลงนคร ฯ

พิชี่ มारเฮย
ดาศเฝ้า
ทุกสิ่ง ดั้นแฮ
โดกด้ายินดี ฯ

ชมชอบ คี่แฮ
ชอบเค้า
รู้คำศัตร ดรรพแฮ
คู่ห้องพลับพลา ฯ

โดยพลัน
เคียมเฝ้า
ไต่ท่าน ถามแฮ
จุติมาโย ฯ

ราวความ
กิจก้า
ผดามพิ ชี่แฮ
เพราะน้องเราเอง ฯ

๑ เพรงมันเป็นได้คัก
 ดุจดฤทธิ์ดุคคิตมนต์
 ทศพัคคตวรรษกิต
 ฆ่าพิเภกเดี่ยผู้

๑ องค์มหาอุปราชได้
 พระเชษฐาเกล็ดกำ
 คั่นมานะคิดดำ
 ลาบาทิราชแล้ว

ดรรคยุบด บอกลา
 เค็กผู้
 การตัด แร่งนา
 หนึ่งแถวเดรัจฉานรงค์ ฯ

ดัดบคำ
 เริบแคดัว
 คัญมั้น ชนระนา
 ตั้งให้เตรียมมพล ฯ

โคลงรามเกียรติ์

ตอนกุมภภรณ์ล้ม

๑ ด้ายอันห้ายาคำของ

คอยตี

กุมภภรณ์แต่ดั้ง

ดาศ์เข้า

ที่ผสมเหตุยทวิ

วิตก

คิดแต่แกแค้นเข้า

ครุ่แหวดมผสม ฯ

๑ ดมจิตต์คิดจะได้

รณรงค์

แต่ดั้งที่ตรง

โสรจแล้ว

ประดับเครื่องคันทรง

แต่ร้างสรรพ

ชนรณสูรกาญจน์แก้ว

พรั่งพร้อมพดमार ฯ

๑ ออกทวารนักรค์เข้า

แดนอรัญ

ดางเกิดมหัสจรรย์

หลากถัน

ข้างมาคันทนบัน

ดาดหาก เป็นแฮ

กงและกำรถัน

เงียบด้นดะเทอนदैยง ฯ

๑ ดำเนียงผุ่ทุกทั้ง

โชมคไฟร

กาว่อนถาบรรจงไชย

ร่อนแรง

กุมภภรณ์ประหลาดใจ

จำเร่ง พดนา

หยุดทัพคอยต่อแย้ง

แทบเงอมเนินผา ฯ

๑ ในราตรีล่วงแล้ว

ผสมแต่องค์เดียวดาย

รำพึงคั่นงาย

ดื่มด่นนิทราจรจบไทด

๑ กรายกรรยาครเข้า

เล่จรัดนานแดทรวง

จับครัดทิฏฐิจริงค์

ออกพลับพลาสง่าด้น

๑ หน้าหลังขวาซ้ายพริ้ง

พอดดับเคียงชม

ครัดถามพิภกพรหม

ทพอดรู้ใดก่อ

๑ ชนมารชาญเดชะ

ทูลว่าองค์อุปราช

ลักษณะจันทร์ฉายชดาชาติ

ชอบแต่ดีจโดยไซค์

๑ พระทรงครทราบแล้ว

ให้สุครีพจับ

อินทรียช้อดามรรถ

นิลราชเป็นเคี้ยวทั้ง

พระนารายณ์

รักไร

ดุดัดวาท

รุ่งแจ้งแด่งฉาย ๗

ที่ตรง

เครื่องต้น

พรหมศาสตร์

เทียบพร้อมโยธา ๗

บังคม

ให้ร้อง

พงศ์ยัง ญาณนอ

บาราวณานาน ๗

เดอปราญ

ภาคนี้

ถึงที่ มรณเเฮ

จักได้ไซยเฉลิม ๗

ดำรัส

พยุหตั้ง

เดมอครุท ทรงเเฮ

ปากให้บังคตา ๗

๑ ด้องตานิดเอกเข้า
คั่นจัตนิตปาดัน

ชวานิตปานั้น

กระบี่นันทาย

๑ กตางกายเป็นที่เจ้า
องคตเป็นปีกขวา

เกดรทมาดา

กระบี่ชมภู

๑ ขอกัดจัตเด็บให้
เคียวเพชรนายไพร่เรียง
เป็นชนด์กุดเคียง

คอยเล่ดัจจกตอน

๑ พระลี้กรเล่ดัจเข้า
ทรงเครื่องขตยวรางค์
ขัตขรรค์เพชรรัตนพดาง
ทรงรถเร่งพดกดำ

๑ คดยังดนามรบยัง
องค์อุปราชดงกา
ดั่งให้ยกโยธา

นนทกาตุดรแกดว

นิลชนธ์ คู่เฮย
ฝ่ายซ้าย

หงอนหนุ มานเฮ
อยู่เบองขววนหาง ฯ

จอมวา นรเฮย

เรียกร

เป็นปีก ซ้ายเฮ

ใหญ่ให้เป็นคอ ฯ

จ้งเกียง

เรียบซอน

เอิกเกริก

ทัพไท่ทจร ฯ

ที่ดอาก องค์เคย

รุ่งฟ้า

ทรงจับ คัรวเฮ

รับเข้าไพร่ดณท์ ฯ

หยุดพดา กรเฮย

ประดับแถว

โจมตีทัพ มนุษย์นอก

กดอกหน้าหน้าคี่ ฯ

๑ อุดรดีหักหม

ต่างแย่งแทงพ่นยิง

ต่างตายกายกันชิง

วายุบุตรนาคศพภูมิ

๑ กุมภกรรณดาตเดือดถอย

ตวาดพาดงจับศร

แผดงไปเกิดไฟฟอน

พระจักรกฤษณคิตรี

๑ ทนไคฝนท่าแก้ว

เพลิงดับกลับปลดปลง

กุมภกรรณจับจำนง

เป็นวราวุธต้อง

๑ พระนารายณ์แผดงด้วยอัค

ถ้างซึ่งศรอุปราช

บรรดาทหารดาษ

เหลือแต่องค์เดียวตน

๑ พระรามพระลักษณร

ดพท่าพระทรงพรหม

แผดงถูกยักษชานชม

เป็นลักรกราบไหว

พลถึง

กัตกภูมิ

ไชยยักษ ยับแฮ

รถทำไปพลัน ฯ

วานร

ศักรักถา

เผาพวง ดิงแฮ

รบด้วยพาดจันทร์ ฯ

ตกดง

แทศยวอง

ศรดีทมิ แผดงแฮ

กระบี่ดมเดยวาย ฯ

นิวาท

รถดิน

ตามอด ม้วยแฮ

โคดลู้กลางดนาม ฯ

เกลียวกลม กั้นแฮ

มาศตรได้

ดมเหือบ เห็นแฮ

นอบน้อมขอขมา ฯ

๑ พระยาบัณฑิตย์
เชือดฝักเดียวพิศ

ทูลวอนว่าโทษผิด
พระว่าอย่าทูลช้อน

๑ ยามขุนมารได้รับ
เรียกพิเภกมาหมาย

ข้าเจ้าอย่าตาย
จงจิตคิดชอต้อง

๑ ดั่งใดที่ผิดแล้ว
ที่ชอบเป็นกรรมเชิญ

อย่าคิดอิจฉาเขิน

หลายจิตต์กอบแรงเจ้า

๑ ครองจิตคิดแต่เออ
ไปประกอบราชการ

พระเจ้าอังกวศ์วาร
คิดรักแต่ต่อต้าน

๑ เสร็จคำสอนฉันชีพ
พิเภกเด่นไศกศัลย์

ทวยเทพเหิมฤทธิ์
เสร็จปราบยักษ์สองไท่

รทตจิตต์

โอดอัน

โปรดส่ง สวรรค์นา

จิตต์เจ้าเราตาม ฯ

พรนราชน

ดั่งน้อง

แต่สุข คนนอ

ก่อนนำพระทัย ฯ

ละเมิน เดี่ยวฮา

คิดเข้า

ขับเพื่อน ข้าเฮย

ยังผู้เดียววदनอง ฯ

เอาภาร ดีเฮย

เกี้ยวจรวาน

ภูมิกิด คนแฮ

แต่งให้ถาวร ฯ

ไปสวรรค์

สุดให้

ไปรยทิพย์ มาดัยเฮย

กลับเข้าพลับพลา ฯ

โคลงประจําภาพในรามเกียรติ์

พาลี

๑ พาลีพานรงค์เจ้า
เฝ้าองค์อมรินทร์
ทรงชฎาดออิน
ไครรบสพแรงด้า

ชิตชิน นครเขย
ฤทธิกล้า
ทริยสัตต เขียวแฮ
กึ่งเบ็ดขี้ด้ายดู่ญ ฯ

สุกริพ

๑ สุกริพเฝ้าไท้
ด้อมชฎาอาภรณ์
อุปราชชิตชินนคร
ตั้งกนกถัยอม

ทินกร
เพริศพร้อม
เอกมายุ้ง งามแฮ
ชาติกวดัดกตกาย ฯ

895
๗

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
ถนนราชปิต ๗๖๖

๑๕/๒/๗๕